

Africaqueen

Királynő voltam Áfrikában

Afrika

egzotikus, veszélyes és ezen okokból kifolyólag hihetetlenül vonzó földrész... ezek a közhelyek, amelyeket mindenki ismer. De hogy kit, milyen belső késztetés vezérel oda – ez már valóban a szubjektum döntése... én is így voltam ezzel. Történetem csupán 10 nap eseményeit foglalja magába... mégis, ezen rövid időszak alatt királynő lehettem – Afrikában.

Zsubori Anna

A szerző fotóival

A CÉL GUINEA, amely Nyugat-Afrika partjain terül el, és a világ 15 legszegényebb országának egyike, hajdan francia gyarmat, 2008-ban ünnepelte 50 éves függetlenségét. Miért pont ide utaztam? Mert egyetlen afrikai ismerősöm volt. Neve Oumar Bella Barry, tiszteletbeli konzul. Itt találkoztunk, Magyarországon. Közvetlen és barátságos ember, művelt és lévén kettős állampolgár, remekül átlátja mind a guineai, mind a magyar viszonyokat. Meghívott magához, Afrikába.

Sokáig tépelődtem... soha nem repültem korábban, most pedig egyedül utaznék oda és vissza... érdekes módon magától Afrikától egy percig nem félttem, nem tartottam attól, hogy elrabolnak vagy kondérban végzem... az okát nem tudom. Bízom ebben a meleg, az emberiség bölcsőjeként nyilvánított kontinensben...

Elérkezett 2008 októberére... Azért ősszel utaztam, mert Guineában ekkor lett vége az esős időszaknak, és a meleg még elviselhető volt. Természetesen rengeteg előkészületet igényelt az út. Vízum, oltások, ruházat, gyógyszerek... Kis lépéseket tettem, aztán már azon kaptam magam, hogy pipálom a listán: „Ez is megvan, ez is megvan...”.

Andi barátóm vitt ki a reptérre, párjával búcsúztattak. Akkor fordult meg bennem valami... nincs visszaút, ha felszállok a Rómába tartó gépre, akármi történik – feltéve, hogy minden jól megy –, Afrikában fogok leszállni.

Kálmán barátomnak hála rendkívül olcsón szereztem meg a repülőjegyeket, az útvonal, pont olcsósága miatt a következőképpen nézett ki: Budapest-Róma (éjszaka ott alvás), másnap transzfer járat Róma-Párizs-Conakry (Guinea fővárosa). Visszafelé pedig Conakry-Párizs, Párizsban tömegközlekedéssel egyik reptérről a másikra átutazás, majd fapadossal Párizs-Budapest.

Budapest-Róma: semmi gond nem volt, infantilis módon élveztem első repülésemet, főleg akkor, amikor a fapados gép rázkódni kezdett. Sajnos a római éjszaka nem úgy alakult, ahogy terveztem, mivel késett a gép, így már nem volt tömegközlekedés, a szállásom pedig a külvárosban volt. Egyetlen lehetőség a taxi lett volna, de 60 vagy 70 euro, azaz oda és vissza kb. 140 euróért nem voltam hajlandó utazni, szóval a legkellemetlenebb élményem egész afrikai kirándulásom alatt. A Róma-Párizs út viszont csodaszép volt, bár borzalmasan éreztem magamat. Nem fűrdtem, éjszaka nyilván nem aludtam, el lehet képzelni, hogyan néztem ki. De szárny mellett ültem, amikor nem szundítottam el, még gyönyörködni is tudtam a látványban. Azt hallot-

am, a franciák nem túl udvariasak, viszont ezen a járaton maximálisan kedvesek voltak velem, „Bonjour, Madame!” volt a köszöntés, bár mindennek éreztem magamat, csak hölgynek nem... Transzfer járat lévén csak 45 percem volt az átszállásra. A gépből kiszállva egy sofőr várt rám, és ide meg oda furikázott külön kocsival csak engem, hogy elintézzük a papírokat meg a csomagátvizsgálat, aztán feltett a Conakryba tartó repülőre... Ezen a járaton azonban minden korábbi pletyka, amit a franciák viselkedéséről hallottam, igaznak bizonyult. Feketék közt voltam, még ha hóféhér is, és a francia személyzet velem ugyanolyan lekezelően bánt, mint sajnálatos módon az összes színesbőrűvel.

Éjszaka érkezünk meg. Rossz helyen szálltam le a repülőről, bár nem tudtam, Barry a VIP osztályon várt engem. Én viszont mentem, amerre a tömeg vitt. Az útlevelemet elvette három katona és eszük ágában sem volt visszaadni. Egy gyanús figura és egy szintén nem túl bizalomgerjesztő hölgy 20 euróért visszaszerezte volna az életfontosságú papírt. Megjártam a naivat és a nincstelet, taktikám sikeresnek bizonyult, leráztam őket... Tehát alig, hogy betettem a lábamat erre a földrészre, megpróbáltak átvágni. Végül imáim meghallgatást nyertek, Barry megmentett. Nyolc gyerek fogadott, pedig nagyon későn értünk haza, hiszen vendéglátóm 50 km-re lakik a fővárostól. A kis emberpalánták rendkívül aranyosak voltak, de nem tudunk kommunikálni, mivel ők nem beszéltek angolul, én meg franciául. Vendéglátómnak hála „luxus” körülmények között éltem, egy ún. villában. Volt saját hálóm és fürdőszobám, azonban folyóvíz nélkül. Egyik éjjel egy kis gyíkot találtam a szobámban, gyermeki énem valósággal lubickolt az ilyen élményekben, szóval örültem az állatnak, naná, Magyarországon nincsenek ilyen szép, nagy és színes kétléltek. Áram sem volt, csak aggregátorral estétként egy órára.

Két színe van az országnak: minden vörös a bauxit miatt, ami nem, az pedig zöld, mert az meg növény. Borzasztó meleg volt és magas páratartalom. Én mindent rögtön elfogadtam magamban, belecsőpentem egy világba és alkalmazkodtam, kérdések feltevése nélkül. Értem ez alatt, hogy nem gondolkodtam, miért nincsen gyorséterem, villamos, metró stb. Nincs és kész. Az én színem meg a fehér volt. Nagyon megnéztek. Idegenforgalom sajnos szinte nincsen, így aztán rendkívül kevés a fehér. A szolgálólány kislánya, Bintu sírt, ha odamentem hozzá, nem látott még fehér embert.

Ami viszont elsőként meglepett, az a merőben eltérő fogalomrendszer. Mászt értenek Guineában villán, luxuson, közlekedésen és még sorolhatnám... Az ún. fodrászszalon például a többi épülethez hasonlóan egy kis rozsdás bádogretejű bódé volt... Guineában az emberek ilyenekben élnek. Félreértés ne essék, egy pillanatra sem becsültem le senkit. Mazochista és kalandvágyó lelkem minden egyes másodpercét csodálattal vegyes bámulattal élvezte a kinti létnek... egy másik létnek.

A tempó is más... nincs idegeskedés... nincs rohanás. 45 perc volt, amíg betöltötte a net a levelező oldalamat, aztán vagy lefagyott, vagy nem ment el a levél stb. Azt már sikernek könyvelhettem el, ha a számomra legfontosabb személynek egy óra alatt sikerült egy kb. húsz sorból álló üzenetet elküldenem. A hivatali ügymenet nagyon mókás, amikor elmentünk intézni a papíromat, egy férfi fél óra alatt írt le három sort, kézzel. Körülbelül egy órán át intézték

a vízumomat, háromszor rontották el, mire sikerült megfogalmazni, egy betűhiba kijavítása ennyi próbálkozást igényelt...

Az utcán ajánlatos a turistának vigyáznia, mert elé köphetnek, sőt egy kisleány hatalmas köroket írt le nemesebbik szervével, az utcán pisilve... Az emberek Guineában életüket – nyilvánvaló okokból – a viskóikon kívül élik... ott beszélgetnek, ott ünnepelnek, ott főznek, ott mosnak... a tiszta ruhákat pedig a földre terítik ki, száradni. Ezt a fajta eljárást végképp nem értettem. Barry „fia” – kinn a testvéred gyermeke Téged is apának szólít –, azaz bátyja gyermeke, Mamadou próbálta nekem elmagyarázni, hogyan működik ez... Azzal érveltem, hogy meleg a nap, meleg a föld... így gyorsabb a száradás. Én ezt értettem is, de a portól, kosztól viszont ismét piszkosak lesznek a ruhák. Mamadou válasza: „System of Africa.”

A Guineában élők leginkább rizssel, hallal és gyümölcsökkel táplálkoznak. Az én helyi kedvencem egy ún. burgonyasaláta volt, az utcán vásároltuk, íze rendkívül hasonlít a mi rakott krumplinkhoz, viszont kolbász helyett zöldségek vannak benne a tojáson kívül. (Csapvizet nem ittam, az utcán tömegével árulják a zacskós, finom ásványvizet.) Azért én sem vallottam szegényt, megmutattam, hogyan tud egy fehér nő helytállni az afrikai konyhában. Miután már képes voltam enni – persze, a rizsre rá sem bírtam nézni, lévén az a bizonyos paprika rizses ételben volt – készítettem bundás kenyeret, amit korábban vendéglátóm családja még soha nem evett. Mivel az ország francia gyarmat volt, így kisebb kihívást jelentett baguette-ből elkészíteni az

ebédet a kinti viszonylatok mellett (a földön tüzet raktunk, rátettünk egy edényt, és így sütöttünk az olajban, mellettünk pedig kapirgáltak a tyúkok), de próbálkozásaimat siker koronázta, az utolsó darabig elfogyott az étel.

Az ország egyébként a világ végtermékeinek feldolgozójaként is működik. Az élet körforgását biztosítja. Bár elszomorít, hogy az élet bölcsője ma már inkább szinte temetőként funkcionál... Értem ez alatt például azt, hogy azok a hajók, autók, amelyek már végképp szemétre valók, ide szállítják és itt addig használják őket, amíg még van bennük szusz, aztán szétszedik őket, és az alapanyag megy tovább, Indiába.

Barrynek egy nap dolga volt egy irodában, nekem pedig sürgősen szükségem volt az illemhelyre. Hölgykísérőnk megmutatta merre találok a toalettet, amely az épület egyik vezető beosztású emberének a WC-je volt. Az asszony közben szóba elegyedett a tisztviselővel – természetesen franciául, amiből egy szót sem értettem –, és társalgásuk alatt a férfi nevetni kezdett, telefonált egyet és pénzt adott a hölgynek, aki azt csodálkozva, mosolyogva fogadta el. Kimentünk az épületből, Barrynek elmeséltük a történeteket, kérdeztem, hogy mi volt a jelenet lényege. Kiderült, hogy a férfi, amint megtudta, hogy melyik országból jöttem, egy ismerősének telefonált, aki történetesen a guineai haditengerészet fő-

orvosa, akit pedig azért hívott fel, mert annak bátyja Magyarországon él... A pénzt a taxira adta, ne legyen akadálya annak, hogy meglátogassuk az orvost és beszélgessek vele. Ennek az észjárásnak először nem értettem a logikáját, aztán lassacskán rájöttem... A titok nyitja nem más, mint az a fajta bizalom, gyermeki naivság és tisztaság, ami ezeket az embereket jellemzi, és ami engem bámulatba ejtett. Tehát megismerkedtem a főorvossal, aki rendkívül kedves volt, hideg – az a nagy szó – üdítővel kínált és hol angolul, hol németül társalogtunk. Anynyit kért, hogy hívjam fel a testvérét, majd ha hazaérkezem és mondjam meg, testvére üdvözlí. (Meg is tettem, az illetékes báty lányával beszéltem.)

Másnap este a spanyol konzulátuson volt fogadás. Nem éreztem jól magam, ennek több oka volt. A csillogás – amely itthon megfélemlíthető mondjuk egy film szimpla díszbemutatójának, ott viszont jelen volt a társasági élet színe-java, keztem fogtam például egy katolikus érsekkel és a miniszterelnökkel – arra az ellentétre emlékeztetett, ami a ragyogó falakon kívüli és belüli világ között állt fenn, hiszen az utcákon éheznek, a teremben pedig rákot ettek... Másrészt egyszerű, mondhatni emberi gyarlóságából fakadó eredője is volt feszengésemnek, ugyanis rossz szul voltam...

Betegségemet csak magamnak köszönhettem. Előző nap egy ebéden olyan paprikából ettem,

ami nem chili, és amihez képest az Erős Pista semmi... alig kóstoltam meg, mégis, a fogadástól számítva három napig szó szerint nem tudtam mást tenni, mint ágyban feküdtem, és a WC-re jártam. Barry teljesen kétségbe volt esve, orvost akart hívni és minden tőle telhetőt megtett, hogy jobban érezsem magamat. Vett nekem egy madarat, hogy ne legyek egyedül... Azt tehettem vele, amit akarok. Kis lábán zsinór volt, ezért nem tudott elszállni... Lefotóztam, majd megszabadítottam bilincseitől és elengedtem. Azt hiszem, egy jégmadár volt. Amikor már kicsit jobban éreztem magamat, napközben kiültem a – hívjuk így – verandára. Sziré, a bejárónő 9 hónapos kislányával a hátán vasalt. A gyermek, ha mekegtek a kecskék, ő ráfelelt, arra meg az anyja, az egész „beszélgetés”-nek volt valami fantasztikus nyugtató, inkább ringató ritmusa... A vasaló természetesen szénnel működött, mint a nagyanyámé, 50 éve...

Láttam több albinó feketét, azaz fehér bőrűeket, fekete arcvonásokkal. Egyik este pedig egy csapat lányt, színes ruhában énekelve járták az utcákat, kiderült, hogy csonkították őket, mint minden kislányt az országban kb. 12-14 évesen, és ezt ünnepelelték. Ha ezt az eljárást nem végzik el rajtuk, nem számítanak nőnek és így nem számíthatnak férjre sem, ami egyenlő a megvetéssel.

Felgyógyulásom után gyönyörű helyekre vitt el Barry, voltam egy csodaszép zuhatagnál, alá álltam, mint a filmekben. A neve Menyasszonyi fátyol-víz-esés. Egy másiknak pedig Sumba, szintén varázslatos, kristálytisza vizű folyó. Lenne mit megnézniük az esetleges turistáknak...

Az utolsó estém egy igazi, romantikus filmbe illő jelenetsor volt. De én ténylegesen átéltem. Kinn ülünk az udvaron, valódi pálmafa alatt, egy bambuszpadon és sokat, nagyon sokat nevtünk, mi-

közben a meleg, afrikai szél simogatta az arcunkat. Úgy nevtünk egymáson, úgy beszélgettünk, hogy nem értettük egymás szavát. Mintha valami ősi, közös emberi nyelven kommunikáltunk volna... Sziré, Bintu anyukája a lányával a hátán, bár sorsa erre nem adott okot – férjhez kényszerítették, akitől kénytelen volt elszökni – hatalmasokat kacagott... szívből, naivan. Soha ilyen őszinte és csengő nevetést nem hallottam még.

Miután hazaérkeztem, sokszor mondtam – és ez így van most is –, hogy hiányzik Afrika... A magyarázat az emberi gyarlóság, hiúság, de vállalom. Itthon, ha Pesten összeesel, senki nem törődik veled, azt mondják rád, részeg vagy drogos vagy... Odakinn... Az utcán egy alkalommal egy vadidegen nő helyi nyelven rászólt Barryre, hogy vigyázzon rám, nehogy leégjek... Ezen felül pedig meszeszemenőként ki voltam szolgálva, néha már annyira, hogy zavarba ejtett... Például, ha a kutyák rám ugrottak, a lányok rögtön elhajtották őket, ha a sofőr észrevette, hogy süt rám a nap, lehajtotta az ellenzőt. Egy reggel a kertész éppen enni készült és szerettem volna vele egy asztalnál ülni, a férfi azonban, látva szándékomat, felállt és az udvar másik végébe ment. Kértem Barryt, hogy szóljon rá, üljön vissza, hiszen az én szememben ő ugyanolyan ember, mint én... Barry elmagyarázta, hogy ezzel a gesztussal adta meg a tiszteletet. Persze, tisztában vagyok vele, hogy ez nem másnak, talán kizárólag a fehér bőrömmnek szólt... ugyanis még mindig megvan bennük a fehér ember különös tisztelete... De ember voltam... szerettek és tiszteltek. Azzal a fajta érzéssel vettek körül, amely mindenkinek kijárna a Földön. Én ezt Guineában kaptam meg. Egyszerűen ember, de mégis, királynő voltam Afrikában.

A szerző ezúton mond köszönetet annak a két embernek, akik ezt az élményt lehetővé tették, Oumar Bella Barrynek és Péchy Kálmánnak.

50 éve Afrika szolgálatában: Jane Goodall

Jane Goodall története mára legendává vált. Fiatalon, egyedülálló nőként utazott Tanzániába (akkor Tanganyikába), hogy legközelebbi rokonaink, a csimpánzok viselkedését tanulmányozza. A 60-as években nőként Afrikába utazni nem egyszerű, de majdnem hogy lehetetlen volt. Az elutasítást elkerülendő Jane Goodall édesanyja társaságában érkezett az országba. Minden, amit a csimpánzokról tudunk, tőle ered. Az, hogy legközelebbi rokonaink eszközöket használnak sőt, készítenek, hogy szeretnek és gyűlölnék is Jane Goodall fáradhatatlanul a tanzániai esőerdőkben töltött éveinek köszönhető. Egy 1986-os konferenciáról, mely a csimpánzok természetvédelmi állapotáról szólt így beszélt: „Ekkor ébredtem rá arra, hogy cselekednem kell. A konferenciára tudósként érkeztem, aki folytatni kívánta terepi kutatásait, elemezni és közölni akarta tudományos adatait. A konferenciáról viszont a csimpánzok és egyre zsugorodó erdei lakóhelyük védelmezőjeként távoztam. Tudtam, ha segíteni akarok a csimpánzokon, akkor el kell hagynom élőhelyüket, és a tőlem telhető legtöbbet meg kell tennem annak érdekében, hogy felhívjam rájuk a figyelmet és reményt ébresszek, hogy a pusztítás legalább részben megfékezhető. Így, miután huszonhat évet töltöttem azzal, amit legjobban szerettem, azon a helyen, amit legjobban szerettem, útra keltem. Minél több helyre jutottam el előadásokat tartva, konferenciákon részt véve, természetvédelemmel és jogalkotókkal találkozáva, annál inkább fel tudtam mérni az általunk a bolygónkra szabadított pusztítás mértékét. Nemcsak azokat az erdőket láttam veszélyben, melyek a csimpánzoknak és Afrika más állatainak adnak otthont, hanem az erdőket és az állatokat világszerte.”

1977-ben Jane Goodall megalapította a Jane Goodall Intézetet és 1993-ban ennek környezeti nevelési hálózatát, a Roots & Shoots-ot. A hálózat célja hogy gyerekeket és fiatalokat ösztönözzön a környezetük problémáinak megismerésére. Jane Goodall célja, hogy a jövő döntéshozói a természettel harmóniában nőjenek fel. Ma a világ több, mint 110 országában a működik a Roots & Shoots hálózat.

2010-ben Jane Goodall munkásságának 50. évfordulóját ünnepeljük. A Gombe 50 elnevezésű kampány Tanzániában indult 2010. július 14-én, azon a napon, amikor Dr Goodall először Tanzánia földjére lépett. A jeles napon a Jane Goodall Intézet meghívására Csányi Vilmos professzor tartott előadást az állati viselkedésről. Jane Goodall világkörüli előadássorozata novemberben ér Magyarországra; **2010. november 11. és 14. között Pécsen** ünnepeljük a nagyszerű asszony korszakalkotó munkásságát. A Pécsi Tudományegyetem meghívására Dr. Goodall Európa Kulturális Fővárosában fog beszélni fél évszázados karrierjéről, Afrikáról és a gyerekekről,

Az Afrika Tanulmányok, mely a Jane Goodall Intézettel évek óta együttműködik, a Gombe 50 kampány kapcsán a szervezet kommunikációs partnereként járul hozzá az esemény sikeréhez. Az programokról, regisztrációs lehetőségről és a Jane Goodall Intézetről többet a janegoodall.hu oldalon tudhatnak meg.